

Edmund Morawiec

"Dydaktyka Szkoły Wyższej", z.1
1968, Ministerstwo Oświaty i
Szkolnictwa Wyższego,
Międzyuczelniany Zakład Badań nad
Szkolnictwem Wyższym w
Warszawie

Studia Philosophiae Christianae 5/1, 330-335

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„DYDAKTYKA SZKOŁY WYŻSZEJ”, z. 1. 1968, Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Międzyuczelniany Zakład badań nad Szkolnictwem Wyższym w Warszawie.

Zagadnienia związane z problematyką dydaktyki w szkołach stają się coraz częstszym przedmiotem zainteresowań nie tylko ośrodków ściśle naukowych, lecz również różnych organizacji społecznych. Zagadnienia dydaktyki podejmowano wielokrotnie w Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, w Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz w szeregu innych organizacjach społecznych. Wyrazem tych zainteresowań stają się zjazdy, sesje poświęcone problemom dydaktycznym, tak szkół niższych jak i wyższych różnego typu. Zwłaszcza dydaktyka szkół wyższych w ostatnich czasach staje w centrum zainteresowań wspomnianych czynników. Wystarczy wspomnieć powołanie do istnienia przez Prezydium Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego dwu komisji działających przy Radzie: Komisji do spraw Technicznych Środków Nauczania, której przewodniczącym jest podsekretarz stanu w MOiSzW prof. dr Włodzimierz Michajłow, oraz Komisji do spraw Nauczania Programowego, której przewodniczącym jest podsekretarz stanu MOiSzW inż. Roman Mistewicz. Pierwsza dzieli się na dwa zespoły: podkomisję do spraw filmu i podkomisję do spraw telewizji. Druga natomiast działa w dwu zespołach: w podkomisji do spraw teorii nauczania programowego, oraz w podkomisji do spraw produkcji maszyn dydaktycznych i podręczników programowych. Podkreślić również należy, że w Departamencie Koordynacji Badań zostało utworzone samodzielne stanowisko Pracy do spraw Technicznych Środków Nauczania. Z inicjatywy Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego powołano do istnienia Polsko-Niemiecką Komisję Mieszaną do spraw Nowoczesnych Metod Nauczania. Rozważa się także możliwość powołania komisji PRL — CSRS — WRL do spraw nauczania programowego.

Wyżej zaznaczone fakty, przytoczone celem egzemplifikacji aktualności problematyki dydaktycznej, nie wyczerpują bynajmniej zakresu zewnętrznych wyrazów ogólnego zainteresowania zagadnieniami dydaktyki w szkołach wyższych. Należałoby tu dodać cały zespół konferencji organizowanych przez samo Ministerstwo. Przykładowo wyliczę: Konferencję Wyższych Szkół Rolniczych na temat zastosowania technicznych środków nauczania w procesie dydaktycznym WSR-ów; Konferencję na temat kierunków rozwojowych dydaktyki szkoły wyższej; Konferencję pełnomocników rektorów do spraw technik audiowizualnych. Wspomnieć należałoby tu o szeregu wizytacji uczelni dokonanych przez pracowników MOiSzW pod kątem potrzeb i stanu dydaktyki, oraz cały szereg mniejszych lub większych publikacji naukowych na temat dydaktyki nauczania w szkołach wyższych, a nawet czaso-

pisma poświęcone jedynie i wyłącznie rozważaniu zagadnień dydaktycznych.

Jak dalece aktualne i bogate treściowo są zagadnienia dydaktyczne świadczy fakt, że w 1967 r. w dniu 8 grudnia na konferencji odbytej w Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego podjęto decyzję o wydawaniu przez wspomniane ministerstwo oraz Międzyuczelniany Zakład Badań nad Szkolnictwem Wyższym nowego czasopisma: **DYDAKTYKA SZKOŁY WYŻSZEJ**.

Ukazał się już pierwszy numer tego czasopisma. Jak można zorientować się z przebiegu dyskusji w czasie konferencji, na której kształtowała się koncepcja „Dydaktyki Szkoły Wyższej” oraz wstępnego artykułu podsekretarza stanu w Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego prof. dr Włodzimierza Michajłowa, pt. „O dalszy rozwój dydaktyki w szkołach wyższych”, czasopismo to stawia sobie jako główny cel publikowanie i upowszechnianie cennych opracowań badawczych z zakresu dydaktyki w szkołach wyższych. Poszczególne zeszyty tego czasopisma nie będą przeto stanowić zbioru artykułów o charakterze ostatecznie przypadkowym z zakresu dydaktyki pojętej w sensie teorii nauczania, lecz będą raczej upowszechnianiem rozpraw zawierających planową pracę bądź jej wyniki nad kształceniem, doskonaleniem pracowników naukowo-dydaktycznych.

„Dydaktykę Szkoły Wyższej” redaguje:

- a) Rada Redakcyjna w skład której wchodzi: Wł. Michajłow (przewodniczący), Mieczysław Derentowicz, Wit Drapich, Henryk Dubniak, Jan Jakoby, Zofia Kietlińska, Leon Leja, Wincenty Okoń, Jan Szczepański, Janusz Tymowski;
- b) Kolegium Redakcyjne: Franciszek Bielecki, Franciszek Januszkiewicz (sekretarz redakcji), Czesław Kupisiewicz.

„Dydaktyka Szkoły Wyższej” z. 1. 1968 r. nie licząc wyżej wspomnianego już wstępnego artykułu, właściwą sobie treść ujmuje w czterech formalnie wydzielonych częściach: I. Sprawozdania z badań i studia; II. Problemy i dyskusje; III. Recenzje i bibliografia; IV. Kronika.

W części I-iej zamieszczono następujące artykuły: Wincenty Okoń: Środki dydaktyczne i ich unowocześnienie; Wiesław Wiśniewski: Wartość prognostyczna egzaminu wstępnego; Krzysztof Kruszewski: Popularność wykładowcy wśród studentów; Czesław Kupisiewicz: Metody programowania.

W części II-iej Jan Jacoby zamieszcza artykuł pt. „Wstęp do analizy filmu dydaktycznego jako cybernetycznego przekazu informacji”, a Zofia Kietlińska rozprawę pt. „Problemy dydaktyki we współczesnej szkole wyższej”. Problem kształcenia pedagogicznego asystentów w zakresie nowoczesnego nauczania w Uniwersytecie Poznańskim omawia stosunkowo szeroko Leon Leja.

Trzecia część „Dydaktyki Szkoły Wyższej” zawiera omówienie i recenzje ważniejszych pozycji z zakresu problematyki nauczania programowego. Omówiono następujące pozycje: Czesława Kupiszewicza: *Nauczanie programowe*, Warszawa 1966; pracę zbiorową: T. Nowacki, T. Karwat, W. Kazimierski, A. Sucharek, *Podstawy nauczania programowego*, Warszawa 1966; E. Fleminga, *Programowanie w procesie nauczania*. Z pozycji zagranicznych zamieszczono recenzje następujących publikacji: *Programmirowannoje Obuczenije* — Wypusk 1/1967, Izdatelstwo Kiewskiego Uniwersiteta, Kiew 1967 r., oraz Gorge M. Gordon, *Educational Television*, New York 1965. W tej części „Dydaktyki Szkoły Wyższej” zamieszczono też bogatą literaturę omówionych problemów. Odnotowano czterdzieści siedem pozycji różnojęzycznych z zakresu dydaktyki nauczania w szkołach wyższych.

Część czwarta (Kronika) zawiera sprawozdania z konferencji Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz z prac komisji powołanych przez Prezydium Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Szczegółowe opisy, charakterystyki wspomnianych konferencji oraz prac świadczą, jak dalece aktualne i ważne są zagadnienia dydaktyki i jak wiele miejsca zajmują w całokształcie ich zainteresowań.

Celem zorientowania czytelnika w merytorycznej stronie omawianego czasopisma zasygnalizuje się skrótowo treść przynajmniej niektórych zamieszczonych w nim rozpraw.

1. Jak już wyżej podkreślono, artykuł wstępny nosi tytuł „O dalszy rozwój dydaktyki w szkołach wyższych”. Autor artykułu prof. dr Wł. Michajłow podejmuje w nim problem przyczyn decydujących o aktualności zagadnień dydaktycznych szkolnictwa wyższego. W artykule chodzi o pokazanie, jakie to zjawiska ostatecznie rozstrzygają o szczególnej aktualności tych zagadnień. Wśród tych zjawisk wylicza następujące: a) konieczność tworzenia jednolitego systemu pedagogicznego w całym naszym szkolnictwie, począwszy od przedszkoli, a skończywszy na studiach doktoranckich, — b) powstanie i systematycznie zwiększający się rozwój nowej dziedziny, czy nowego kierunku wiedzy, mianowicie ekonomiki, oświaty i szkolnictwa wyższego, oraz c) przemiany jakie zachodzą na terenie samego szkolnictwa wyższego i to nie tylko w naszym kraju lecz także za granicą. Zjawiska powyższe autor omawia w sposób bardzo szczegółowy i doskonale orientujący czytelnika w całokształcie problematyki aktualności zagadnień dydaktyki w szkołach wyższych.

2. „Środki dydaktyczne i ich unowocześnienie” to artykuł, którego autorem jest W. Okoń. Autor dokonuje w nim wyczerpującego przeglądu środków dydaktycznych (zob. s. 13—34). Na szczególną uwagę zasługują wyróżnienia takich środków dydaktycznych jak: środki proste i złożone. W artykule zamieszczono szczegółową ich charaktery-

stykę, tak w aspekcie natury jak i funkcji w procesie dydaktycznym. Autor wskazuje na nowoczesne rozumienie ich roli w stosunku do roli tego, co dawniej nazywano pomocami naukowymi. Dawne pomoce naukowe obejmowały w zasadzie tylko grupę środków wzrokowych. Zdaniem autora artykułu były one wykorzystywane w pierwszym rzędzie przez nauczyciela i służyły głównie upogładawianiu jego wykładu, można je było uważać za środki poglądowe. Gdy chodzi natomiast o współczesne środki dydaktyczne (wzrokowe, audiowizualne, automatyzujące proces dydaktyczny) służą one nie tylko upogładowieniu zajęć dydaktycznych, lecz wpływają na to, że uczenie się i uczenie kogoś może przyjmować bardziej zróżnicowaną postać, po prostu wzbogacając z jednej strony czynność ucznia — studenta, z drugiej zaś czynności nauczyciela. Dostarczają nadto informacji, oraz umożliwiają studentom doskonalenie umiejętności i nabywanie wprawy. Nie są również obojętne w procesie rozwijania sprawności intelektualnych, oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych. Niektóre z nich jak np. film, telewizja, radio, maszyny dydaktyczne zaczynają w sposób mniej lub bardziej fragmentaryczny pełnić funkcję metod uczenia się (s. 29).

Mimo tak rozległej roli nowoczesnych środków dydaktycznych, które autor wylicza i charakteryzuje w omówionym artykule, pozycja nauczycieli akademickich zdaniem autora pozostaje nienaruszona.

3. Zagadnienie przydatności wyników egzaminu wstępnego jako informacji o stanie wiedzy kandydatów na studia wyższe oraz jako podstawy do wnioskowania o przyszłych postępach w nauce omawia W. Wiśniewski w artykule pt. „Wartość prognostyczna egzaminu wstępnego spełnia założone funkcje prognostyczne co do postępów nad problemem wyjaśniania, w jakiej mierze obecna forma egzaminu wstępnego spełnia założone funkcje prognostyczne, co do postępów w nauce warszawskich studentów I roku studiów, oraz jaką wartość w tym układzie mają dodatkowe punkty kwalifikacyjne na pochodzenie społeczne i oceny ze szkoły średniej.

Szczegółowa analiza tego zagadnienia wskazuje — zdaniem autora — że zarówno wyniki egzaminów wstępnych, jak i punkty za oceny na świadectwie maturalnym stanowią, niezależnie od siebie, wysoce przydatny materiał do wnioskowania: zarówno o ocenach otrzymanych przez studentów w toku nauki jak i o końcowych efektach ich pracy — zaliczeniach I roku studiów. Ostateczne wyniki badań autor wyraził w następujących konkluzjach:

a) w przypadku brania pod uwagę średniej ocen uzyskanych w toku nauki I roku, to wskaźnikiem przydatniejszym dla właściwej prognozy okazały się punkty, które komisje egzaminacyjne przyznały im za oceny na świadectwach maturalnych;

b) w przypadku brania natomiast efektów pracy studentów mie-

rzonych zaliczeniem roku studiów, to wskaźnikiem przydatniejszym okazały się wyniki egzaminów wstępnych. Najważniejszą jednak przydatność tych danych stwierdzono posługując się łączną analizą obu tych wskaźników. Przewidywania osiągnęły wówczas bardzo znaczną wartość prognostyczną — sięgającą 98%.

c) W odniesieniu do punktów przyznawanych studentom za pochodzenie społeczne, jako trzeciego z kolei elementu postępowania kwalifikacyjnego, znaleziono z sygnalizowanych w badaniach poprzedników zależności tylko potwierdzenie lepszych nieco osiągnięć młodzieży pochodzenia chłopskiego, mierzonych średnią ocen uzyskiwanych w toku studiów na I roku. Ponadto zależność ta wystąpiła w niepełnych materiałach odnoszących się do Studentów Uniwersytetu, Politechniki, SGGW i SGPiS.

d) Słabą zależność uchwycono między kategoriami studentów, którym komisje egzaminacyjne przyznały za pochodzenie 1, 2 lub 3 punkty. W tym przypadku im wyższą liczbą punktów charakteryzowała się kategoria studentów, tym większy odsetek spośród nich uzyskiwał zaliczenie I roku. Z tym jednak, że młodzież, której punktów za pochodzenie społeczne nie przyznano, osiągnęła wyższy odsetek zaliczeń.

W rozdziale czwartym tej pracy autor zwrócił uwagę na zbieżność rezultatów analizy dostępnych mu materiałów z rezultatami badań omawianego problemu dokonanych przez niektórych jego poprzedników.

4. „Popularność wykładowców wśród studentów” to artykuł K. Kruszewskiego. Artykuł ma na celu określenie warunków popularności wykładowców i wykładów wśród studentów. Ścisłej mówiąc, chodzi o sprecyzowanie cech, dzięki którym wykłady i wykładowcy zawiązują popularność wśród studentów; co sprawia, że studenci wyżej oceniają i bardziej od innych lubią te wykłady i tych wykładowców a nie innych. Tak sformułowany cel autor realizuje w oparciu o wykorzystanie niektórych opracowanych już wyników badań nad wykładami w wyższych uczelniach, przeprowadzonych przez Międzynarodowy Zakład Badań nad Szkolnictwem Wyższym i Katedrę Dydaktyki UW. w latach 1963—65. Wspomniane badania objęły studentów i pracowników naukowych trzech uczelni Warszawskich: Uniwersytetu, Politechniki i SGPiSu. W pierwszej fazie badań posłużono się dwoma wariantami ankiety. Wariant pierwszy skierowany był do wykładowców, wariant drugi — do studentów. W fazie drugiej przeprowadzono obserwacje wykładów wskazanych jako najlepsze przez studentów i poparto te obserwacje wywiadami z samymi wykładowcami, ich współpracownikami, studentami, a w niektórych przypadkach ze specjalistami w zakresie dziedziny, której wykłady były poświęcone.

Przedstawiona w artykule analiza zebranego materiału i wnioski,

które dzięki badaniom można było uformować, mają znaczenie praktyczne. Ułatwiają wykładowcy wybór takiego postępowania, jakie pomoże mu w uzyskaniu uznania i popularności wśród studentów.

5. Powszechnie wiadomo, że podstawowym elementem nauczania programowego jest racjonalnie zorganizowany tekst, czyli program. Artykuł Cz. Kupisiewicza pt. „Metody programowania” poświęcony jest właśnie opisowi sposobów konstruowania programów. Przedmiotem rozważań w artykule są zarówno metody rozgałęzione jak też liniowe i mieszane. Całość poprzedzona jest szerokim omówieniem zasad programowania treści dydaktycznych, które zdaniem autora artykułu znajdują się u podstaw wszelkiego programowania.

Konkluzją ostateczną artykułu jest stwierdzenie, że programy skonstruowane za pomocą metod rozgałęzionych, liniowych i mieszanych nie odpowiadają potrzebom obecnych szkół wyższych. Stąd autor wysuwa właśnie propozycję programowania tekstu dydaktycznego.

Powyższe informacje z konieczności bardzo krótkie i niekompletne o „Dydaktyce Szkoły Wyższej” w sposób dostateczny orientują czytelnika już nie tylko o bogactwie problematyki typowej dla zagadnień dydaktyki, lecz również o jej aktualności. Wydaje się, że czasopismo to zawiera szereg problemów i kwestii, z którymi zapoznanie się jest zawodowo pożyteczne nie tylko dla wykładowców w szkołach wyższych, lecz dla każdego typu wykładowcy. Czasopismo to winno przede wszystkim dotrzeć do wyższych zakładów teologicznych, oraz stać się przedmiotem analiz dla ich pracowników naukowo-dydaktycznych.

E. Morawiec

Adres redakcji:

Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego
Międzyuczelniany Zakład Badań nad Szkolnictwem Wyższym
„Dydaktyka Szkoły Wyższej”
Warszawa ul. Nowy Świat 69.
tel. 26-07-46.

*Sesje kongresów filozoficznych
półwyspu Indyjskiego*

W dobie obecnej, gdy coraz mocniej uwydatnia się potrzeba zacieśniania więzów we wspólnocie ludzkiej, a łatwość komunikacji zmniejsza odległości między krajami, imprezy naukowe organizowane nawet w odległych krajach budzą powszechne zainteresowanie. Dlatego godne odnotowania są ubiegłoroczne sesje kongresów filozoficznych półwyspu Indyjskiego ze względu na sławne i bogate tradycje filozofii